

L'EDAT MITJANA: LA FORMACIÓ DELS REGNES CRISTIANS A LA PENÍNSULA IBÈRICA (s. VIII - XIV)

Entre els segles VIII i el segle XIV la història de la Península Ibèrica és la història de la formació de diferents Estats, i la convivència i la lluita entre musulmans i cristians.

Al principi del segle VIII (711) arribaran a la Península, en aquell temps dominada pel Regne Visigot (cristians), una expedició provinent del nord d'Àfrica, formada per àrabs i berbers. Després de travessar l'estret de Gibraltar i van guanyar amb facilitat la batalla de Guadalete (711) contra el rei visigot. Van anar ascendint del sud al nord i en qüestió de pocs anys, van conquerir el territori peninsular, fet que suposarà la **fi dels visigots**. A excepció de la franja nord de la península ja que van intentar fer-ho sense èxit a la batalla de Covadonga (722) però el relleu i el clima no els hi va ser favorable.

Els musulmans van travessar també els Pirineus i es van enfrontar als francs a la batalla de Poitiers (732). Els francs els van derrotar i els musulmans es van haver de retirar rere els Pirineus.

Per la seva banda, els musulmans, al llarg dels segles VIII i XII formaran el seu territori, el qual nomenaran **Al-Àndalus**. Durant aquests segles es succeiran diferents organitzacions polítiques i territorials:

Emirat dependent de Damasc (s. VIII)

Emirat independent (s. VIII-X)

El Califat de Còrdova (s. X-XI)

Els Regnes de Taifes (s XI-XII)

Mapes de la península ibèrica del segle VIII al XII

En color crema la presència musulmana i en la resta de colors els diferents territoris cristians que avancen cap al sud per conquerir el territori que abans havia estat del visigots.

Península Ibèrica al segle VIII

Península Ibèrica al segle X

Península Ibèrica al segle XI

Península Ibèrica al segle XII

L'evolució territorial i els seus protagonistes

A partir del **segle XII**, els regnes cristians del nord van dur una política expansionista en que cada vegada anaven treient territori als musulmans però hi van haver dos moments en que els cristians van ser frenats. Amb els **almoràvits** un poble berber procedent del Sahara que van ocupar el Marroc i van envair la península Ibèrica per ajudar als musulmans dels regnes de taifes. I també amb els **almohades** que van entrar a la península però van ser derrotats pels cristians a la batalla de Las Navas de Tolosa i van abandonar. A **principis del segle XIII**, la presència musulmana només restarà al **Regne de Granada**.

Entre els segles XI i XIV els diferents regnes cristians aniran, en successives ofensives, avançant cap al sud, i reduint els territoris dels musulmans.

Com a conseqüència d'aquestes conquestes, els regnes cristians s'aniran definint territorialment i políticament. Així es formaran:

El Regne de Portugal

El Regne de Lleó

El Regne de Castella

El Regne de Navarra

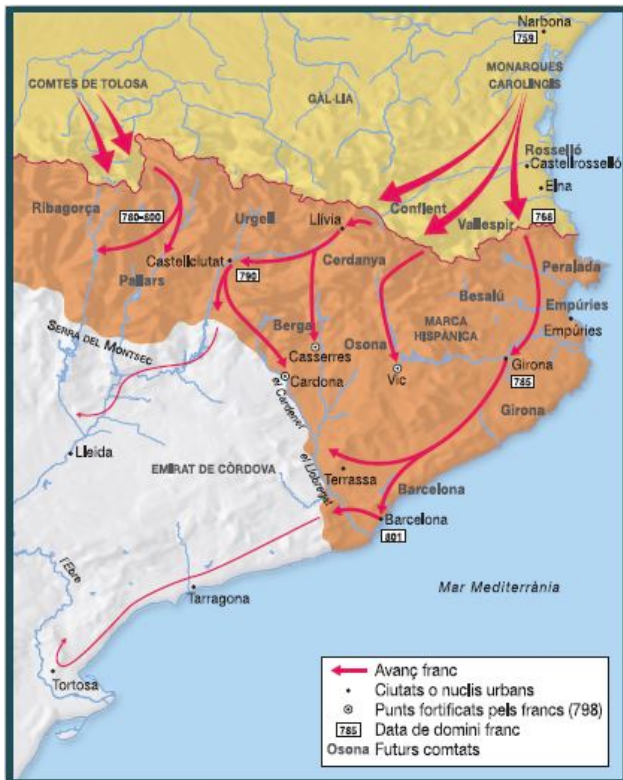
La Corona d'Aragó (per la unió entre el Regne d'Aragó i el Principat de Catalunya)

Serà **al segle XV** quan alguns d'aquests territoris s'uniran com Lleó i Castella, que quedarà com a **Regne de Castella**. A finals de segle, es produirà dos fets molt importants: la **unió matrimonial entre la reina Isabel de Castella i el rei Ferran d'Aragó**, aquests seran nomenats com els **Reis Catòlics**. I amb ells caurà el darrer regne musulmà, el de Granada, que significa la fi de la seva presència a la península.

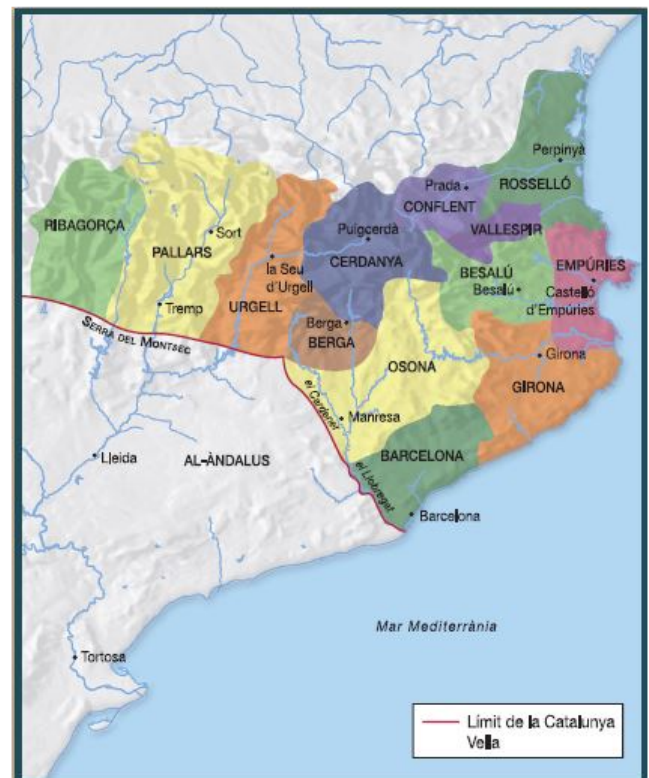

Reis catòlics, Ferran d'Aragó i Isabel de Castella.

Mapes de la formació de Catalunya (segles VIII al l'XI).

Font 3. La conquesta carolíngia.

Font 4. Els comtats catalans al segle IX.

Els francs, amb Carlemany al cap davant, establiran una zona anomenada: **Marca Hispànica**, que anava des del sud dels Pirineus fins el riu Llobregat. Es tractava d'una zona defensiva per evitar un nou avenç de les tropes musulmanes. Posteriorment el territori que van quedar dins de la marca van rebre el nom de **Catalunya Vella** i els del sud de la marca, que van estar sota domini islàmic fins al segle XII, eren coneguts com la **Catalunya Nova**.

Els Comtats Catalans

Van sorgir a l'interior de la Marca Hispànica (Catalunya Vella) **entre els segles IX i XI**. Molts d'aquests territoris estaven governats per la dinastia o família del **Casal de Barcelona** i la figura més important en els seus inicis va ser **Guifré el Pelós**. Aquest comte tenia la confiança de Carles el Calb (rei del Regne franc occidental) ja que l'havia mostrat gran fidelitat en defensar-lo en les diferents revoltes ocasionades per les incursions dels musulmans. La seva figura està relacionada amb la llegenda de la senyera en el moment de morir (897). A partir d'aquest moment el Casal de Barcelona reuní gran poder i els comtats es van començar a heretar.

A finals del segle X, Borell II (del Casal de Barcelona) va aprofitar un canvi en la dinastia franca (van deixar de governar els carolingis i van començar a fer-ho els capetians) per trencar el pacte de vassallatge que els unia amb ells. Així és com els **comtats catalans es van fer independents del domini franc.**

A mitjans del segle XII, Ramon Berenguer IV (del Casal de Barcelona) es va casar amb Peronella d'Aragó i es van convertir així en els primers reis de la Corona d'Aragó. Aquesta unió estava pactada des de que ella tenia un any de vida però el casament no es va produir fins que ella va complir els 14 anys.

Reis de la Corona d'Aragó, Peronella d'Aragó i Ramon Berenguer IV de Barcelona.

Durant la baixa edat mitjana (**segles XIII - XV**) la **Corona d'Aragó** es va convertir en una gran potència marítima i va organitzar un imperi polític i comercial al llarg de la mar Mediterrània (**Jaume I el conqueridor**). L'expansió es va completar amb el desenvolupament d'institucions polítiques de caràcter democràtic (Assemblea de Pau i Treva, Les Corts, la Diputació del General o Generalitat, el Consell de Cent, els governs municipals...), amb la creació d'altres de caràcter comercial (Taula de canvi, Consolat de Mar...) i amb la creació d'un marc jurídic apropiat.

Mapa de l'expansió de la Corona d'Aragó pel mediterrani

A partir del **segle XIV**, un seguit de males collites i l'arribada de la pesta negra van impactar a la població i la **crisi** es va escampar tot afectant a la població, a l'economia i a la política ja que els senyors feudal van veure com els seus ingressos disminuïen.

A principis del segle XV, va morir sense descendència **Martí I** i la **dinastia comtal del Casal de Barcelona es va extingir** en ser escollit **Ferran I** (de la dinastia Trastàmara que ja goVERNava a Castella) com a rei en el compromís de Casp (1412). D'aquesta manera el pactisme entre el Casal de Barcelona amb les Corts catalanes es va trencar i va acabar portant una **Guerra Civil Catalana** (1462-72). Aquesta guerra es va produir després de la mort sense descendència d'**Alfons V el Magnànim** i amb l'arribada de **Joan II** (germà de l'anterior) al tron ja que la monarquia autoritària que exercien no era del gust de l'oligarquia catalana. Per tant, es va tractar d'una guerra en que es barrejava conflictes polítics amb els conflictes socials del moment (revoltes pageses i confrontacions entre les classes dominants i els menestrals i mercaders per desavinences econòmiques) però que Joan II va acabar en imposar la pau a les Capitulacions de Pedralbes.

A **finals del segle XV**, la guerra va acabar i Catalunya patia una situació de ruïna econòmica però **Ferran II el Catòlic** va succeir al seu pare (Joan II) i va mirar de refermar la pau i de recuperar l'antiga prosperitat.